

Модалност

Публикувано от Simonsita на 28.02.2010

Модалност

1. Категорията предикативност е свързана с категорията модалност, която отразява други особености на отношението между субект и обект, между говорещото лице и предмета на мисълта, на речта. Модалността като езикова или граматична категория трябва да се отдели и разграничи от предикативността, макар че съществува връзка и взаимодействие между двете категории. Тя обикновено се изразява с глаголните наклонения и т.нар. модални думи.. Към тях принадлежат на първо място вметнатите думи и частиците. Модален характер може да има и интонацията, дори и словоредът. Модалността е присъща на всяко изречение, доколкото всяка идея от марксистическо гледище е субективно отражение на обективната действителност. Модалността според Л. Джурович е граматично (а също така лексико-синтактично или интонационно) изразено отношение на говорещия към реалността на изказването (към неговото предикативно ядро или към някоя негова част). Модалността на предикативното ядро най-често се изразява чрез наклонението на глагола: изявително, повелително, условно и преизказно. Чрез изявителното наклонение се изразява едно реално действие, чрез повелителното и условното наклонение едно възможно, желано или предписано действие, чрез преизказното наклонение в българския език се съобщава за едно ненаблюдавано действие. Езиковата модалност, от една страна, е съотносителна в най-общ смисъл с логическата, а, от друга страна, тя е по-разнообразна и в много отношения специфична, напр.: В коридора говорят (Н. Вапцаров). Вземи ме, лодкарьо, / в своята ладия лека! (Ел. Багряна). За него - Живота - / направил бих всичко (Н. Вапцаров). Казал на Божура, че щял да се върне да я вземе; (Й. Йовков). Водата беше студена и имаше възкиселичък и щиплив вкус. Навярно това бе минерална вода (Елин Пелин). Никаква промяна сякаш няма (Т. Г. Влайков). Види се, въстание е избухнало сега на други места (Ив. Вазов). Очевидно, това бе атаката (К. Константинов). За съжаление, не нося нищо радостно (Й. Йовков). Но корабът, уви, не спира (П. К. Яворов). Но, как да ви кажа, самите представления не ми харесват (Ив. Вазов). Закани се и, какъвто е див, може да го направи, може да ме убие (Й. Йовков). Наистина, нашите българи са твърде гостоприемни (Ал. Константинов). Той беше заключен в себе си човек и, струва ми се, дълбоко тъжен (К. Константинов).

2. Категорията модалност е пренесена от логиката в синтаксиса. В логиката на логическото съждение се приписват модалните категории възможност, действителност и необходимост. Според логиците тези модални категории са степени на реалност на битието на отделния предмет.

3. Езиковата модалност е широко понятие, за което все още няма общоприета дефиниция. Ако се приеме, че модалността е структурен признак на изречението, това означава, че тя е присъща на всяко изречение, че е елемент на мисловния процес. Няма съмнение, че модалността принадлежи към основните характеристики на свързаната реч, в която се напастяват във всевъзможни комбинации интелектуални и емоционални, експресивни и волеизлиятелни елементи, в която намират израз различни явления и страни на познавателния процес: желание, молба, необходимост, възможност, вероятност, достоверност, недостоверност, утвърждение, отрицание, въпрос, отговор, действителност, недействителност. Обикновено модалността се схваща като отношение на съдържанието на изречението към действителността от гледище на говорещия или като отношение на говорещия към реалността на изказването, но не се свежда само до определена степен на достоверност или недостоверност на това съдържание, понеже езиковата модалност е по-широко понятие от логическата модалност и поради това притежава по разнообразни форми за изразяване.

Категорията модалност в българския език има относително широк спектър поради аналитичния строеж на нашия език и поради богатството на граматични средства, чрез които се изразява онтологическата ѝ същност и характерът на обективните връзки в действителността.

4. Както предикативността, така и модалността са свързани с категорията синтактично време, т.е. действието реално съществува или е възможно в сегашно, минало или бъдеще време:

Литературни новини няма почти. От наесен Борина и Ас. Младенов щели да издават списание. С тия стихове на уста Димчо замина на фронта (М. Григорова).

5. Различават се два вида модалност: обективна и субективна. При обективната модалност се разкрива връзката на съдържанието на изречението с действителността. Тази връзка може да бъде действителна или недействителна, напр.:

Вървеше си работата хубаво. Метю си пукаше, хората си ходеха на път. Водата си течеше кротко. Гората ехтеше и растеше (Н. Хайтов).

При субективната модалност се разкрива отношението на говорещия към съдържанието на изречението, напр.:

Безспорно, без да се познава нашата действителност, не може да се пишат разкази (Кр. Григоров).

- Къде е той сега?

- Замина някъде, с Костов.

- За Солун може би?

- Не, не за Солун.

- Търговска тайна може. би?

- Никаква тайна (Д. Димов).

6. Както се изтъкна, модалността може да се изразява и чрез интонацията, напр.:

Модалност
Powered by
Bukvar.bg

Image not found

© 2010-2024